

אורות פלא

מתורתו של רבינו אליעזר פאפו זי"ע, מח"ס "פלא יועץ"
לקט דרושים ומאמרי מוסר, שנלקטו מתוך ספריו

פרשת ואתחנן תשפ"ג

"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם חיים" (ד ד)

אם אתם דבקים בה', תזכו שגם ה' יהיה דבק בכם, אשר זה הוא בעצם החיים האמתיים והנצחיים. וזה אמרו: "ואתם הדבקים בה'", על ידי זה תזכו "אלקיכם", שמיחד שמו עליכם, וזהו בעצם "חיים בלכם חיים".

ועל פי זה נראה לפרש פסוק (ישעיהו מ א) "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם", כי מי האיש אשר אבד אבדה קטנה ויודע כי יש לו בביתו אוצרות מלכים, לא ידאג על האבדה ומתנחם עליה, כן כל צרות ומקרים רעים בעולם הזה, הכל כאין נגד הטובה שאנחנו עמו וצאן מרעיתו, ושהקדוש ברוך הוא מיוחד שמו עלינו. וזה אמרו "נחמו נחמו עמי" שתי נחמות, אחת "עמי", שהקדוש ברוך הוא לקחני להיות עמו ועבדיו, זאת שנית "יאמר אלקיכם", שמיחד שם כבודו עלינו.

או נאמר "ואתם הדבקים בה' אלהיכם", אם תהיו קשורים וכו' תדבקו על ידי השובה ומעשים טובים, על ידי זה "חיים בלכם חיים", שיבוא משיח אשר אז נתיח חיים טובים, ונתקדם בנו קרא דכתיב (תהלים צה ז) "היום אם בקולו תשמעו", כי כל יומא זמניה הוא ואין הדבר תלוי אלא בהשובה (סנהדרין יז:). ועל פי זה נראה לפרש פסוק "נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם דברו על לב וירושלים", "נחמו נחמו" יהיה איש נחם על רעתו, בין על עברו מצות לא תעשה בין שלא קדם מצות עשה, וזה גורם "יאמר אלקיכם דברו על לב וירושלים" שיבוא משיח.

או נאמר "ואתם הדבקים בה' אלקיכם", אם תרצו להיות דבקים בה', צריך שתחשבו שמה שאתם "חיים בלכם" הוא "היום" דוקא, ושפא ימות למחר, ועל ידי זה נקמץ כל ימיו בהשובה (שבת קנג).

"ותקרבון ותעמדון תחת החר וחר בוער באש עד לב השמים השף ענן וערפל וידבר ה' אליכם מתוך האש קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים וזלתי קול. ויצד לכם". (ד יא-יג)

אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סא.) "שעים יצר הרע שופטו, והיצר הרע יודר ומסטין עוליה ומקטרג (בבא בתרא טז.), והוא גרם חרבן בית המקדש, ואף שהקדוש ברוך הוא הבטיח לנו לבנותה, אבל צריך לזה עסק התורה, כדכתיב (מלאכי ג כג) "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא", ומיד ליה (שם כ כב) "זכרו תורת משה עבדו" (ספרי עקב מא), וכתיב (הושע ח י) "גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם", ואם לא יעסקו בתורה אפילו הכי משיח בזמנו צריך שיבוא אלא שיתקו על ידי יסוריו קשים וחבלי משיח.

וזה אמרו "ותקרבון ותעמדון תחת החר וחר בוער באש עד לב השמים" שהוא בית המקדש וקדש הקדשים הנקרא לב השמים, כמו שאמרו במדרש (שמות רבה ב ב) על פסוק (מלכים א ט) "היו עיני ולבי שם", ובמקום שהיו ישראל רואים אור גדול כהנים בעבודתם וכו' והנה בעתה "השף ענן וערפל" גוים באו בגנותם טמאו את היכל קדשה, וידבר ה' אליכם מתוך האש" שהבטיח לנו "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב" (זכריה ט ב), אבל כל בעון "קול דברים אתם שומעים ותמונה אינכם רואים" כלו עינינו בצפנתנו ועדן לא נשעננו, והספק הוא "וזלתי קול" שאין אנחנו מקימים הקול קול ועקב אשר אז אין תהיה ידי עשו (בראשית רבה ס כ), וזה גורם "ויצד לכם" דברים קשים כגדים ורצונות דאלקי לחנכיא מימנו אנגידא (פסחים נב.), ואחריו נמכר לגזרות קשות גאלה תהיה לו. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין יז:): שאם אין ישראל חוזרין בתשובה, הקדוש ברוך הוא מעמיד עליהם מקף קשה שגזרותיו קשים ועל ידי זה שבים בתשובה.

"מן השמים השמיעה את קולו ליסרה ועל הארץ הראה את אשו הגדולה ודבריו שמעה מתוך האש". (ד לו)

נראה דבא לרמוז אשר שלח את עבדיו הנביאים השפם ושלוח להוכיח עם בני ישראל ולא אבו שמוע, וזה גרם כי חרב מקדש ושורף היכל. ואפתי חביבותיה גבן, כי הבטיחנו על ידי עבדיו הנביאים כי באש הצית אותה וכאש עתיד לבנותה.

וזה אמרו "מן השמים השמיעה את קולו ליסרה" על ידי עבדיו הנביאים ולא אבו שמוע, וזה גרם "ועל הארץ הראה את אשו הגדולה ודבריו שמעה" אתא לנחומי "מתוך האש", שצאמר (זכריה ט ב) "ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב".

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד". (ד לט)

נראה לפרש בהקדים שעל כל צרה שלא תבוא יש שלשה סוגי נחמות: או צרת רבים חצי נחמה, או לכפר עון, או להביט בצרה היותר גדולה.

וזה אמרו "וידעת היום", "וידעת" לשון יסורין קשים, כמו "וידע בהם את אנשי סכות" (שופטים ח טז) בגדעון, צריך שיתן אל לבו "היום", לגלגל היומי, לגלגל הוא שחוזר בעולם, רבים שנתו (כתובות ח:). וגם "והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים", תתן אל לבך כי ה' שהוא מדת הרחמים הוא האלקים, שהמדת הדיון בעצמו הוא מדת הרחמים, והינו שהוא לכפר עון, כדי כשתהיה "בשמים" בעולם הגמול תהיה "ממעל", כי יסורין מכפרים עון (ע"י ברכות ה.), וגם תחשב באותם אנשים אשר הם "ועל הארץ מתחת אין עוד", שהם בצרה גדולה אשר אין עוד צרה גדולה ממנה, ובהו יתנחם מצרתו.

וכזה נראה לפרש המדרש (איכה ז טא א יד) "נחמו נחמו עמי" (ישעיהו מ א), נחמוהו עליונים נחמוהו תחתונים, נחמוהו חיים נחמוהו מתים, נחמוהו בעולם הזה נחמוהו בעולם הבא. ואפשר שבא לרמוז לשלשה נחמות הנזכרים לעיל: נחמוהו עליונים נחמוהו תחתונים, פרוש, נחמוהו עליונים שנהפך הגלגל עליהם ונעשו תחתונים. נחמוהו חיים על כל צרה שלא תבוא, נחמוהו מתים, שמכח מות אל יגע בנו כי הוא היותר קשה מכל מיני יסורין. נחמוהו בעולם הזה על ידי כי נחמוהו בעולם הבא, שיכפר עון ויזכה לחיי עולם הבא.

או נאמר על פי מה שכתב מוה"ר מ"ד לונגאנו (בספר שתי ידות) על פסוק (דברים יא כו) "ראה אנכי נתנו לפניכם היום ברכה וקללה", שאין דבר רע יורד מן השמים, וענווה המקללה והברכה הוא כמו השמש, אשר שרשו טוב ופועל שני הפכים לפי המקבילים - מלבין ומשחיר, מתיד ומקפא, כך "ה' יתן הטוב" (תהלים פה יג) והכל לפי המקבילים.

וזה אמרו "וידעת היום" - פעלת השמש, ומזה "והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים", כי בשרשו רחמים הוא הדיון, "בשמים ממעל" דבר מעלה טוב, אלא "ועל הארץ מתחת", שבידידת השפע למטה בארץ נעשה מתחת ורע, ולא מצד השפע כי אם מצד המקבילים, ושעים נדונון בה וצדיקים מתרפאים בה (נדרים ח:).

"שמוז את יום השבת לקדשו באשר צוה ה' אלקיך". (ה יב)

וכן בני כבוד אב ואם כתיב "באשר צוה ה' אלקיך" (ה טז), ונראה ללא צורך. ואפשר שבא לרמוז הדיון שפעמים אינו צריך לשמור את השבת, כמו "במועדו" ואפילו בשבת (פסחים עז.), וכן אם אמר לו אביו הטמא או אל תחזיר אבדה אל ישמעאל (בבא מציעא לב.). ולזה דייק "שמוז" ו"כבוד" באפן "באשר צוה ה' אלקיך", כי לפעמים אתה מתעלם.

אמירת התפלה בנחת

אין אומרים הזמירות במרוצה כי אם בנחת (ש"ע או"ח נא ח), ולא ידלג שום תבה ולא יכליעם אלא יוציא מפיו כאלו מונה מעות. על דבר זה דאבה נפש יראי ה', כי הן בעוון המרוצה בתפלה נעשית מטבע קריח, הוא העובר בזמן הזה, ואומרים דרך ליצנות 'ותפלתם מהרה - תקבל ברוצו', ולכן הרצים יצאו דחופים בדבר המלה, מלכו של עולם, הקהל מריצין את החזן והחזן מריץ את יראי ה' על פרחן שלא בטובתם, רץ לקראת רץ ורוץ ותהי מרוצתם רעה, או לנו מיום הדין או לנו מיום התוכחה, כי יקצה האלהים על קהל פנה, ויאמר: אם בדברים האלה תדבר לפתחה במרוצה הירצה או הישא פניה, ומי בקש זאת מנדכם רמס חצרי. ורבים מעמי הארץ מקדימין תפלתם במהרה לתפלת הצבור כדי להקדים לצאת. והכל הכל ורעות רוח, שכל החלוק שיש בין אמירה במרוצה לאמירה יותר בנחת אינו עולה לרביע שעה, אין זה אלא סמיות עינים כי היצר הרע יעור פקחים, וכבר אמרו במדרש (אסתר רבה ג ד) על פסוק (ישעיהו מג, כב) "ולא אותי קראת יעקב כי יגעתי בי ישראל", כל יומא יתיב בשוקא ולא לאי, וכי יתיב שעתא קדא בבי בנישתא לאי. [תרגום - כל היום יושב בשוק ואינו יגע, וכאשר יושב שעה אחת בבית הכנסת הוא יגע].

וכבר הגיד מגיד אחד שהגידו לו מן השמים שזה היה בעוכרנו, ודין גרמא דעצירא'ה עבבות משיחא זה כמה מאות שנים רבות ורעים, על פי כרום זלות לבני אדם, דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזוללים בהם (ברכות ו:).

עם ה', נחום על כבוד קוננו ועל נפשנו, ונעבד את בוראנו עבודה שלמה עד מקום שיידנו מנחת, כי הן בעוון חסרנו כל טוב, אין לנו לא מקדש ולא מזבח ולא קרבנות וכו' ואין אתנו יודע לבנו בכונות, ומי יתן והיה שנקנו אפלו בפשיטות ולא יהיה לבנו הולף חשכים מהמת רב טרדוניתו ומעוט ערבנו ורב שפלותנו, עד שאנו בשכורים שלא נדע ולא נזכר את אשר נוציא מפנינו, ה' הטוב יכפר בעדינו, לפחות נאמר התבות והאדותיות במספרם כמשפט בנחת רוח, בשפה ברורה ובנעימה קדושה, אולי יתעשת ה' לנו וישיב העבודה לדביר ביתו כבראשונה, בן יהי רצון במהרה בימינו אמן.

"לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא" (ה, י)

שם שמים אם מזכירו לבטלה עובר גם כן על (דברים ה, יא) לא תשא את שם ה' אלקיך לשוא. וכבר מלתי אמורה שבה הוא אם מזכירו בלשון הקדש כמו בלשונות הגויים. וכמו שצריך לזהר מלהזכיר שם הוי"ה במבואות המטנפות או במקום שאינו נקי, כך צריך לזהר מלהזכיר בכל לשון מלשונות הגויים.

וכבר הזהירו הפוסקים שלא יאמר אדם לחברו, אמרת אלמינו? אלא יאמר לו, אמרת יעלה ויבוא? וכן לא יאמר אמרת אלמי נשמה, שהוא הזכרת השם לבטלה, אלא יאמר, אמרת ברכותי השחר, או יאמר אלמי, או אלמינו בקו"ף. וצא ולמד עד היכן חששו להזכרת השם לבטלה, עד שאמרו (נדרים י, ב) שלא יאמר אדם לה' קרבן, אלא קרבן לה'. וכן לא יאמר אדם לחברו ה' יתן לך ימים טובים, אלא, ימים טובים יתן לך ה', וזה משום חשש שמא תבד שיהזכיר שם השם, תצא נפשו ולא יוכל לומר עוד, ונמצא מזכיר שם שמם לבטלה. ומה טוב מנהג יראי השם וחושבי שמו שאין מזכירים שם שמם כלל, אלא אומרים: השם יתברך.

וצריך ליראה את השם הנכבד והנורא שלא להזכירו בייאם בקריאת התורה ותפלות וברכות, וגם בברכות צריך זהירות מברכות לבטלה, או ברכות שאינן צריכות, שחשוב מזכיר שם שמם לבטלה ועובר על לא תשא. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים ז, ב), שהשומע את חברו שמוזכר שם שמם לבטלה, חייב לנדותו, ואם לאו, הוא עצמו יהא בנדוי. ופרשו, דרצונו לומר השומע ואינו מנדה יהא בנדוי, ולכן יש לזהר לומר בינו לבין עצמו, תהא בנדוי, מתר לך, מתר לך, צא ולמד חקר שבו.

ובכלל הזהירות, שלא יאמר הברכות ותפלות, חטופות וקטופות, דשמא אינו יוצא ידי חובה, ונמצא שהזכיר שם השם לבטלה מלבד שנשאר בלי תפלה ונהנה בלא ברכה. והרדה ילבש בהזכירו שם שמם, כל עצמותיו יאחזמו רעה, כי כל העליונים רועשים ורועדים בהזכירם שם השם אים ונורא. ומה טוב בפעם בפעם לתן לב ועינים לראות בסדר פתרימלכות ובקדשות של תפלות יום-הכפורים, למען ילמד ליראה את השם הנכבד והנורא וידע מעט כבוד השם ממקומו.

סדר היום

הכולל הלכות והנהגות ישרות ערוכות על הסדר על עניני התפילה וכוונותיה סדר אכילה, סדר משא ומתן וסדר הנהגת יום השבת מלוקטים ומנוקדים מספרי רבינו אליעזר פאפו זיע"א "חסד לאלפים" ו"בית תפילה"

חסד לאלפים

יצאו לאור במהדורה חדשה ומפוארת חסד לאלפים על אורה חיים ויורה דעה

להשיג בחנויות המובהרות

